

ПРАГМАТИЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОМОВ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ

Малюк Діана Сергіївна

Студент

Сітко Алла Василівна

Канд. філол. наук, доцент

Національний авіаційний університет

м.Київ, Україна

diana16malyuk@gmail.com

asitko@i.ua

Вступ. Політика як сфера діяльності займає чільне місце у житті громадянина, оскільки інші відомі сфери життєдіяльності так чи інакше підпорядковуються їй. Загалом, під терміном «політика» розуміється впровадження зводу законів, що постулюють ті чи інші правила життя суспільства. Проте, основним засобом ведення ефективної політики з боку депутатів є політичні промови.

Комунікатор, тобто політик, має визначену мету, з якою він здійснює промову, роз'яснюючи факти та результати подій з власної точки зору. У полі викладу політичного діяча представлені вербальні та невербальні засоби передачі інформації під час виголошення промови, котрі є загалом характерними для комунікації у сфері політики. У свою чергу реципієнт сприймає виклад думок політика, формує висновки, ставлення до нього та реакцію щодо викладених фактів [9]. Аналізуючи політичні промови, з легкістю можна прослідкувати їхню основну функцію та мету – вплив на слухачів, переконання у своїй позиції, отримання прихильності [8]. Це специфічний вид виступів з конкретними завданнями й планами, тому всі можливі деталі мають бути враховані під час підготування та виголошення промови. Політичні діячі разом зі своїми спічрайтерами складають текст, опрацювавши десятки джерел та врахувавши екстралінгвістичні чинники.

Мета роботи. Задля кращого розуміння політичних інструментів впливу та лінгвістичних засобів цього важливим є дослідження інавгураційних промов президентів для визначення наявних найчастотніших лексичних та прагматичних засобів. Відслідковування тенденцій політичного спічрайтингу необхідне для розвитку цієї сфери, кращої комунікації між лінгвістами та письменниками, що готують промови для світових політиків. Також, подібні праці доповнюють лінгвістичні бази, акумулюють специфічні знання.

Матеріали та методи. Для цієї роботи ми обрали чималі архіви інавгураційних промов президентів США та менш численні промови президентів України, що є яскравими прикладами вживання лексичних та граматичних конструкцій з метою встановлення діалогу з публікою та висловлення своєї президентської позиції. Методика дослідження зумовлена метою роботи та має комплексний характер, який полягає у застосуванні як загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція, спостереження, узагальнення), так і філологічних методів аналізу: дефінітивний метод для надання визначення основних понять дослідження; метод контент-аналізу для виокремлення характерних рис англійської публіцистичної літератури; дескриптивний – для висвітлення результатів дослідження; метод суцільної вибірки – для створення корпусу фактичного матеріалу; комунікативно-прагматичний аналіз тексту – для виявлення вихідного комунікативного наміру та прагматичних інтенцій тексту; інтерпретаційний аналіз – для розуміння імпліцитних смислів.

Результати та обговорення. У цій роботі ми розглядаємо лексичне обрамлення поданої політиком думки. Так, О. Падалка у своїй роботі зауважує, що зміст політичної промови повинен бути сприйнятливим, зрозумілим для соціуму та «своєю інформацією, і вербальним її втіленням має відповідати активній чи хоча б пасивній мовній компетенції загальної маси членів етнічного колективу» [4, с.67].

Написання політичної промови, або спічрайтинг, – це підготовка текстів для усних виступів політика перед аудиторією, тобто громадянами певної держави, які є, здебільшого, потенційними виборцями. Цей процес є

багатогранним та трудомістким, адже вимагає опрацювання десятків джерел, перевірки фактів, дотримання мовного етикету. Важливо вивчити кілька факторів, такі як цільова аудиторія, технічні засоби, місце і час виступу оратора. Провідні світові політики минулого й сучасності досягли визнання частково завдяки вмінню налагоджувати комунікативні контакти з народом або підлеглими та провадити свою політику й відповідати за неї з трибун. Народ часто пам'ятає вдалі фрази, порівняння, заклики політиків, що може сприятливо вплинути на їхній вибір на користь того чи іншого кандидата.

Зрозуміло, що такий ефект створює прихована інтенція, тобто намір переконати слухачів у своїй позиції. Прагматична інтенція, тобто головний вплив промови на аудиторію, залежить від різновиду промови, що в свою чергу залежить від місця та обставин виголошення промови [7, с. 154]. Зазвичай політичні промови стають предметом обговорень і не завжди однозначно визначають подальшу долю політика. Дієвість політичних промов змушує чиновників надзвичайно вдумливо ставитись і до змісту їх, і до форми – мови, стилю, композиції усного або письмового політичного тексту [6, с. 866]. Публічні особи у своїх промовах не просто намагаються передати інформацію, вони спрямовують увесь мовний потенціал на передачу ідеології, а отже, передають світовідчуття, переконання, погляди.

Незалежно від заходу основними функціями політичного дискурсу є: маніпулятивна; функція переконання; інформативна; аргументативна; створення переконливої картини кращого майбутнього, привернення уваги, заручення підтримкою, заклик до дій. За допомогою майстерної роботи спічрайтерів ці мотиви не видаються очевидними порівняно з положеннями про зміни, єдність та налагодження роботи державного апарату.

За характером подачі промови, образності та лексичним наповненням політичні промови відносять до публіцистичного стилю мовлення, що відрізняється властивою йому суспільно-політичною лексикою, наявністю емоційно-забарвлених слів, риторичних запитань, вигуків, повторів. Політичний дискурс трактується як інституційне спілкування, яке використовує певну

систему професійно-орієнтованих знаків, тобто характеризується власною субмовою (лексикою, фразеологією та пареміологією). Тому необхідно здійснити повноцінну характеристику цієї субмови як способу спілкування на високому соціально-політичному рівні [3].

Характерними рисами політичного дискурсу на лексичному рівні мови є широке використання професійної політичної термінології та часте вживання «високих», тобто книжних слів. Наприклад: *to affirm the promise, a vision, an allegiance; реіндустріалізація економіки, узурпація влади, антикорупційний пакт, фундамент суспільної довіри*. Також можна спостерігати наявність мовних кліше та штампів: *to bear in mind, makes us exceptional, to sum up the above-said; на державному рівні, настав час змін, хвилина мовчання*. Мова політичних текстів у лексичному плані зазвичай суха та абстрактна з високим рівнем узагальненості за рахунок насиченості складними словами. Текстам політичних промов притаманне використання власних імен, точних дат та чисел. Крім того, для політичної мови, яка відрізняється високою щільністю інформації, типовим явищем є наявність загальноприйнятих аббревіатур та скорочень: G8, USA, WMD; ЄС, Кабмін, підприємства ВПК, ОБСЄ [2, с. 68].

Звичним фактом є використання політиками у своїх промовах цитат та виразів відомих людей, посилянь на них. Це підкреслює єдність з народом і державою, і при цьому промова досягає найголовнішої мети – позитивного впливу на свідомість слухачів. В інавгураційній промові Петра Порошенка фігурують такі приклади: *«Ми, українці, «живий вогник у сім'ї європейських народів і діяльні співробітники європейської цивілізаційної праці»*. Так казав Іван Франко. Також часто фігурують фразеологічні стійкі вирази. Наприклад, *to take something for granted, to go hand in hand; поставити жирний хрест, пасти задніх, тримати порох сухим*. Фразеологізми мають усі потрібні для політичного дискурсу характеристики, тобто вони є яскравими, влучними, експресивними, а також вони є загально зрозумілими.

Особливу увагу привертають до себе новоутворення в лексиці політичного дискурсу. Наукові дослідження політичних процесів та тенденцій передбачають

появу нових відкриттів, уведення нових понять та термінології. Це відбувається в процесі діалогу між владними структурами та суспільством. Парадокс політичних неологізмів полягає в тому, що, незважаючи на новизну ідеї, вони мають бути зрозумілими та впізнаваними. Тому у політичному красномовстві фігурує багато мовних нововведень, запропонованих політиками. Наприклад, *unipolarity, environmentalism, player; кіборги, атовці, євроінтеграція*.

Політичні діячі широко використовують евфемізми під час своїх виступів, оскільки ці лексичні субститути реалізують пом'якшувально-меліоративну функцію, яка є необхідною для безконфліктного спілкування, ефективної комунікації. Сутність евфемізації полягає в тому, що одне й те ж явище (ситуація, дія) може бути описане за допомогою мовних висловів, що мають різне смислове значення [5, с.163]. Наприклад, використання таких політичних евфемізмів як *undernourishment – недоїдання замість starvation – голод; saving – збереження замість profit – прибуток; the building up of labour reserves – нарощування трудових ресурсів замість unemployment – безробіття*, дозволяє повністю завуалювати незручні для публікації факти. Лінгвісти вказують на зв'язок евфемії з політкоректністю (термін, що описує стиль мовлення, ідеї, політику, поведінку), мета яких мінімізувати тиск на певні групи населення.

Також, для досягнення впливу на слухачів на комунікаційному рівні та встановлення позитивного діалогу з ними президенти США та деякі президенти України використовували у текстах своїх інавгураційних промов численні експресивні прийоми та художні засоби. Серед перших найпоширенішими є порівняльні конструкції, інверсія та кульмінація; художні засоби, які в свою чергу поділяються на тропи та стилістичні фігури, зустрічаються частіше, як елементи урізноманітнення офіційного мовлення. Найуживанішими тропами в політичних текстах є метафора та епітет, тоді як серед стилістичних фігур найчастіше виділяють анафору, епіфору, риторичні запитання та паралельні конструкції.

Висновки. Політичне мовлення є різноплановим, тематичним та орієнтованим на слухача. В цій роботі ми спробували розглянути політичну

промову як форму звернення політичного діяча до народу з метою встановлення діалогу та досягнення поставлених цілей. У сучасній практиці політики покладаються на навички професіоналів, так званих спічрайтерів, які опрацьовують великі обсяги матеріалів для написання ефективної, прийнятної та влучної промови. Останнім часом серед мовознавців зростає увага до політичного дискурсу, адже світові політики виголошують промови на численних заходах, постійно поповнюючи архіви політичних текстів.

Прагматична інтенція політичних промов відіграє основну роль при написанні тексту промови. Мета виступу варіюється залежно від заходу чи аудиторії. Мовне наповнення політичних промов визначається формальністю та офіційністю заходу. Зазвичай, мова має бути логічною та структурованою, з широким використанням книжних слів, кліше, термінів, усталених фразеологізмів, власних назв, точних чисел та аббревіатур для подання конкретних даних.

Для досягнення прагматичної інтенції при написанні текстів політичних промов використовуються різноманітні експресивні прийоми – такі фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні одиниці та форми, що підсилюють емоції у мові та мовленні та сприяють кращому засвоєнню сказаного аудиторією. Задля досягнення образності мови при написанні політичних промов широко використовуються художні засоби, що поділяються на тропи та стилістичні фігури.

Список використаних джерел

1. Климанська Л. Потенціал метафори в політиці вирішення соціальних проблем *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 14, 2010. С. 18 – 23.
2. Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. К.: Світогляд, 2005. 315 с.
3. Павловська В.Ю. Способи вираження емпізи та особливості її перекладу українською мовою (на матеріалі текстів різних стилів). [Електронний ресурс] *Филологические науки* . Актуальные проблемы перевода. 2010.

4. Падалка О. В. Політична промова та її просодичні характеристики. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Філологічні науки. Мовознавство. 2012. № 6. С. 66 – 69.
5. Смирнова Ю. Л. Политический эвфемизм как составляющая языка СМИ в предвыборных кампаниях демократических стран. *Политическая лингвистика*, 2010. Вып. 4 (34). С. 163 –165.
6. George H. Sabine The Pragmatic Approach to Politics. *The American Political Science Review*. Vol. 24, 1930. P. 865-885.
7. Maliuk D. S., Sitko A. V. Stylistic means of intention representing in speeches of U.S. political leaders. *Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures* : International scientific and practical conference. Internship proceedings, December 27–28, 2019. Venice, Italy. С. 153-157.
8. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/intencija/komentari>
9. Структурно-типологічні характеристики політичної промови (на матеріалі виступів А. Меркель). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/RedePol.pdf>